

ТМ	Г. XXVI	Бр. 4	Стр. 645 - 648	Ниш	октобар - децембар	2002.
----	---------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

Приказ дела
Примљено: 15.10.2002.

Игор Младеновић

РЕШАВАЊЕ ЖИВОТНО ВАЖНОГ ПИТАЊА *

У економској литератури може се наћи мноштво различитих приступа у изучавању привредног развоја, као комплексне категорије чија је реализација предмет вечите тежње становника сваке националне економије. Временски интервал у коме се јављају различити приступи у изучавању ове комплексне категорије, протежу се од Адама Смита па до данашњих дана. Међутим, упркос бројним аспектима у изучавању феномена привредног развоја, проблематика његовог финансирања је област која није детаљно истражена. Наиме, још увек није пронађен одговор на питање, како и на који начин конципирати ефикасну стратегију финансирања привредног развоја у дугом року. Монографија *финансирање привредног развоја*, је једна од оних која је покушала да да свој допринос у проналажењу одговора на ово животно важно питање. Управо из тог разлога, циљ овог рада је да се помоћу приказивања садржаја ове монографије, она што више приближи потенцијалним читаоцима, али и да се пружи критички осврт на ово врло значајно и интересантно дело.

Поменута монографија садржи седам глава. Прва глава која носи назив *формирање и алокација капитала и привредни развој*, у свом првом поднаслову расветљава појам капитала у теорији и политици привредног развоја, као једног од централних елемената за процес финансирања привредног развоја. Из саме чињенице да нема привредног развоја без привредног раста, у наредним поднасловима аутор даје приказ о третману капитала у неокласичним моделима привредног раста, који су обележили седму и осму деценију двадесетог века. Из ових модела се јасно види да капитал, *per se*, не значи ништа уколико није усклађена са адекватном комбинацијом радно способног становништва и нивоом технолошких иновација. Само оптимална комбинација ових фактора води привреду ка равнотежној стопи привредног раста. Такође, користећи се неокласичним моделима привредног раста, аутор је указао на значај стопе штедње у националним оквирима, јер управо од ње зависи оптимални ниво потрошње по запосленом у националним оквирима. Речју, у зависности од стопе штедње утврђује се равнотежна комбинација рада и капитала, која ће омогућити највећи ниво потрошње по за-

* Слободан Цветановић, *Финансирање привредног развоја*, Економски факултет Ниш, 2000. год.

посленом у националним оквирима, тј., детерминише се тзв. *Златно правило акумулације*.

Ова последња констатација инспирисала је аутора да другу главу ове монографије посвети домаћој штедњи, као извору финансирања привредног развоја. У тој другој глави монографије аутор покушава да пружи одговор на питање из којих се то домаћих извора може формирати штедња? У складу са овако постављеним питањем овде се може наћи, најпре детаљан опис формирања штедње у националним оквирима, али и њена разрада са становишта порекла. Односно, приказано је формирање штедње становништва, корпорација и државе. Како се у овом другом поглављу искристалисао став да штедња становништва представља основни извор финансирања привредног развоја у свим индустријски развијеним земљама, наредна глава монографије, под називом *Функције потрошње и њихове поруке за политику финансирања привредног развоја*, је уствари посвећена питању зашто појединци штеде? Како потрошња и штедња представљају саставне компоненте расположивог дохотка становништва, сасвим је разумљиво што се одговор на горе постављено питање тражи у расветљавању функције потрошње становништва. Овде је аутор дао преглед свих функција потрошње које су се појавиле у времену друге половине двадесетог века па до данашњих дана. Можда се овде може упутити мала замерка аутору што након критичког излагања о свим могућим приступима у објашњавању функција потрошње, није у виду закључка дао све оно што је позитивно из различитих приступа на једном месту, да би се објаснила тзв. *енигме потрошње*, већ је то препустио самим читаоцима да то систематизују из читавог овог поглавља.

Како ниједна национална економија не може егзистирати изоловано од свог окружења, своја разматрања на тему извора финансирања привредног развоја аутор комплетира ставовима који инкорпорирају однос националне економије са међународним окружењем. Из тог разлога четврта глава ове монографије носи назив *Екстерни извори финансирања привредног развоја*. У овој глави поред детаљне елаборације облика ангажовања старне штедње за потребе финансирања привредног развоја, може се видети и критички осврт, о екстерној задужености као развојном ограничењу. Наиме, аутор инспирисан кризом дугова која је обележила крај осме деценије прошлог века и која је претила да озбиљно уздрма међународни финансијски поредак, указује на све потенцијалне опасности од претераног екстерног задуживања. Такође, поред ових чињеница у овој глави монографије може се наћи и аналитички инструментариј помоћу кога се објашњава финансирање привредног развоја у малој отвореној земљи, како би се што боље схватила логика функционисања прилива страног капитала и какве су њене импликације на платни биланс малих отворених привреда. Овде се потенцијални читаоци могу упознати и са значајним порукама за конципирање политике финансирања привредног развоја у малој отвореној земљи у зависности од економске политике земаља у окружењу и самих конвенционалних економских политика (монетарне и фискалне) у малим отвореним привредама.

Пета глава ове монографије носи назив *Финансирање привредног развоја и теорије инвестиционог активности* и она представља логички наставак започете приче из три претходна дела. Ово костантујемо из разлога што било који ниво штедње не буде ли трансформисан у ефикасне инвестиције, позитиван ефекат на привредни раст може изостати. Ова чињеница на-

терала је аутора да, поред детерминанти инвестиција и метода за оцену њихове ефикасности, изнесе и савремене динамичке теорије о инвестиционом понашању. Све ово имало је за циљ да се расветли и ефикасније конципира стратегија финансирања привредног развоја у готово свим националним економијама.

На бази свега изнешеног у првих пет глава анализиране монографије, шеста глава под насловом *Политика финансирања развоја у светлу нове парадигме управљања развојем*, представља својеврстан закључак. Као гносеолошка подлога за експликацију политике финансирања привредног развоја, поред свега изнешеног у претходним главама, служи и први поднаслов шесте главе, који говори о месту и улози савремене државе у управљању развојем. Након тога остали делови у овој глави монографије разматрају политику финансирања привредног развоја, али сада кроз призму конвенционалних програма стабилизације и либерализације, који су актуелни и конципирани у складу са захтевима међународних финансијских институција, попут Међународног монетарног фонда (ММФ) и Светске банке. У последњем поднаслову аутор се критички осврће на концепте који су дати од стране ових међународних финансијских институција. Он посебно критикује њихов краткорочни и средњерочни аспект, што заједно води ка занемаривању дугорочних развојних циљева. Наиме, аутор је покушао да истакне значај конципирања адекватне стратегије финансирања одрживог привредног развоја, јер инсистирање само на финансијској страни и без сагледавања осталих фактора који условљавају одрживи привредни развој, нема ни адекватне стратегије и политике финансирања привредног развоја. Аутор јасно указује на конфузију која може настати у земљама у транзицији и у недовољно развијеним земљама, а која се односи на не прављење разлике између стратегије и тактике управљања развојем. Ова појава је изражена у овим земљама јер институционални фактор, попут жеље политичара да у мандатном року реше горућа питања, на дуги рок може имати негативни развојни ефекте. Поред овог институционалног фактора у овој монографији се указује и на значај фактора технолошких промена. Из тог разлога овде се може наћи констатација да адекватна стратегија финансирања привредног развоја подразумева да се значајан износ финансијских средстава усмери у ширење образовања и усвајање технолошких и управљачких могућности на микронивоу и у технолошки развој на макронивоу. Ово из разлога што само на тај начин се могу креирати конкурентске предности у транзиционим привредама и да оне постану равноправни партнер у међународним економским токовима.

Последња глава ове монографије носи назив *Третман акумулације капитала у значајнијим теоријама привредног раста и развоја*. На први поглед може се стећи утисак да је место оваквом наслову, пре на почетку монографије, него ли на самом крају. Међутим, пажљиви читалац може закључити да је циљ овог дела монографије да се из ретроспективе значајних теоријских праваца у развојној економији, од педесетих година па до данашњих дана, уочи у који од ових теоријских праваца може да се сврста стратегија финансирања привредног развоја за коју се залаже аутор анализиране монографије. Без много двоумљења може се видети да се аутор ослања на теоријске постулате ендогених теорија привредног развоја, које су изузетно актуелне у времену у коме живимо. Међутим, уз сво уважавање позитивних страна ендогених теорија, у овом делу монографије презентовани су и недо-

стаци овог теоријског приступа. Наиме, пружа се увид у то да је привредни раст у земљама у развоју, где је он животни важно питање, врло често лимитиран неадекватношћу инфраструктуре у недовољно развијеним земљама, неадекватношћу институционалних структура и несавршеношћу тржишта фактора производње. Тако да аутор у овим својим ставовима покушава да креира један нови теоријски правац који је на граници између ендогених теорија привредног раста и неоинституционалних теорија. Можда је замерка аутору што зачеће овог новог теоријског приступа нигде експлицитно не износи, већ оставља самим читаоцима да пажљивим приступом у исчитавању ове монографије и адекватним економским знањем препознају теоријски правац ка коме би аутор хтео да гравитира. Међутим, како је овде реч о аутору који је изузетно плодан, са аспекта публикавања нових дела, верујемо да ће у годинама које су пред нама ову нашу сугестију прихватити и уобличити нови теоријски правац у развојној економији.

На крају, на баз свега изнешеног можемо констатовати да је монографија *Финансирање привредног развоја*, иако објављена пре непуне две године актуелна и дан данас, поготово у макроекономском амбијенту који је карактеристичан за нашу земљу. Наиме, из ове монографије се могу утврдити смернице за стратегију финансирања привредног развоја у нашој националној економији, која представља животни важну ствар за све нас.